

Лідія КРУП'ЯК,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

Ірина КРУП'ЯК

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В умовах існуючих в Україні інвестиційних, структурних та інституційних обмежень особливого значення для забезпечення стійкого економічного зростання набуває подолання негативних наслідків фінансової кризи та структурна перебудова існуючого механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку держави. Так, як збалансований інноваційний розвиток потребує чіткого ідентифікування об'єкта фінансування, виокремлення релевантних форм та інструментів фінансового забезпечення. Відтак, в інноваційному розвитку держави ключову роль відіграють фінансові ресурси, за рахунок яких забезпечуються усі етапи інноваційного процесу та координуються різні ланки інноваційної діяльності.

Актуалізація питання фінансового забезпечення інноваційного розвитку держави обґрунтовується недостатньою сформованістю інноваційної інфраструктури, скороченням фінансових можливостей підтримки інноваційної сфери зі сторони держави та зниженням інноваційного попиту підприємств. Так, наприклад, одним із чинників, які зумовлюють недостатність інвестиційних вкладень в інноваційну діяльність, стає відсутність системи фінансового забезпечення адекватної новим умовам господарювання. При цьому головною причиною сповільненого розвитку інноваційних процесів є недостатні обсяги фінансових ресурсів, які спрямовуються в інноваційну сферу. Тому, одним із важливих завдань є ефективний розподіл обмежених фінансових ресурсів, який полягає в максимальній концентрації наявних коштів на важливих напрямках науково-технічного прогресу. Це дає змогу уникнути розпорошення коштів, зосередити увагу на ключових напрямках і досягти суттєвих результатів протягом короткого часу.

Очевидно, у теперішніх умовах війни Україна не здатна охопити своєю підтримкою всі сфери інноваційного процесу, тому система стимулювання поживавлення інноваційної активності має спиратися й орієнтуватися на окреслені пріоритети інноваційного розвитку. Саме

інновації повинні стати визначальним чинником розвитку всіх галузей економіки країни, забезпечити ефективне функціонування суб'єктів господарювання, інтенсивне нарощення обсягів виробництва та зниження витрат.

Економічний ефект інноваційного розвитку держави визначається його фінансовим забезпеченням, оскільки здатність акумулювати достатній обсяг фінансових ресурсів для реалізації інноваційних задумів впливає на швидкість виведення інновації на ринок, а отже, на її комерційний успіх [1].

Інноваційні процеси в економіці не набули вагомих масштабів, кількість підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і становить 12–13%, що менше в 3-4 рази, ніж в інноваційно розвинутих економіках. Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3%, що на порядок менше від світового рівня. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення науково – дослідних робіт витрати на порядок менші.

Інноваційний розвиток держави характеризується суттєвим зниженням витрат на розробки та дослідження за різними видами економічної діяльності, що у структурі інноваційних витрат є результатом військового конфлікту в Україні. При цьому, спостерігається низька концентрація дослідників, недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури, обмеженість інструментів інституційної та фінансової підтримки інноваторів, недостатній захист прав інтелектуальної власності.

Проте, Європейська комісія розпочала акцію у розмірі 20 мільйонів євро на підтримку українського інноваційного співтовариства. У 2022 році Європейська інноваційна рада збільшила обсяги підтримки інноваційних високотехнологічних стартапів від 200 до 60000. Крім того, така нефінансова підтримка у вигляді бізнес-консультацій та посередництва допомагає новаторам знаходити нові виходи на світові ринки та надає можливість користуватися європейськими інструментами фінансування [3].

Фінансове забезпечення інноваційної сфери є важливим аспектом структурування секторів економіки. В цьому контексті простежується тісний зв'язок фінансових можливостей установ відповідного сектору від джерел фінансування та їх відомчого підпорядкування. Співвідношення обсягів коштів з різних джерел, серед яких основними є державний та місцеві бюджети, кошти вітчизняних та іноземних інвесторів, власні кошти організацій, визначає адміністративний статус установи та її ринкову поведінку» [1].

На думку, І. Й. Круп'як «оцінка фінансового стану інноваційної діяльності України дозволяє виділити фактори, які перешкоджають впровадженню підприємствами інновацій, зокрема: недостатня фінансова підтримка держави; недостатній обсяг власних коштів промислових підприємств; відсутність попиту на інноваційну продукцію; несприйнятливність підприємств до нововведень; великі витрати на нововведення; складність в налагодженні кооперації з іншими підприємствами й науковими організаціями; відсутність коштів у замовників; недостатня інформація про ринок збуту, нові технології; тривалий термін окупності інновацій; високий рівень економічного ризику; відсутність кваліфікованого персоналу» [2]. Саме тому, ефективне фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання доцільно здійснювати за рахунок звільнення певної частини фінансових ресурсів внаслідок запровадження на державному рівні особливих режимів обліково-амортизаційної та податкової політики.

Постійне скорочення обсягів фінансування науково-технічної діяльності та неідеальна державна науково-технічна політика унеможливають перехід до інноваційної моделі розвитку. В цьому контексті фінансування інноваційної діяльності держави має відбуватися з позиції безперервності відтворювальних процесів, що реалізуються за наявності достатнього обсягу фінансових ресурсів шляхом виокремлення механізму фінансування, планування, бюджетування та балансування грошових потоків.

Отже, в контексті забезпечення ефективного інноваційного розвитку держави доцільно: збільшувати фінансування пріоритетних напрямів науки та інновацій; використовувати різні форми державної фінансової підтримки; стимулювати інвестування інноваційної сфери; налагоджувати взаємодії державного та підприємницького секторів щодо комерціалізації інновацій; збалансовувати обсяги витрат на наукові розробки, прикладні та фундаментальні дослідження; розширювати міждержавне співробітництво в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності; залучати зовнішніх інвесторів для фінансування інноваційних проєктів; здійснювати участь у міжнародних проєктах, в рамках яких буде здійснюватися підтримка інноваційних розробок підприємств.

Список використаних джерел:

1. Дибя О.М. Інноваційний розвиток підприємств в умовах глобалізації. *Стратегія економічного розвитку України*. 2018. № 42. С. 111-118.
2. Круп'як І. Й., Круп'як Л.Б. Проблеми та стратегічні напрями інноваційного розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2012. № 12. С. 31-35.
3. EU sets up €20 million support for Ukrainian start-ups through European Innovation Council. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/IP_22_3533